

REFERAT

KOCEVARJI

UVOD

V preteklosti so se v Slovenijo priseljevala razni narodi ki so jo podredili.ta ljudstva so delno sprejeli svoje navade po večini pa so gojili svojo kulturo. Taka skupina so bili tudi KOČEVARJI. Na slovenskem so se obdržali skoraj šesto let. Njihovo poreklo, življenje in navade so mi bile neznane. Vedel sem le da so se po šesto letih življenja skupaj s Slovenci, izselili v Nemčijo. Morda so se počutili preveč odrinjene ali pa so bili preveč ponosni, da bi hodili po zemlji svojih podložnikov?

V 14. Stoletju so se naselili med tujce ki so živeli svoje življenje in njihovo vključevanje v drugo kulturo je moralo biti zanimivo.ko sem se odločil za temo o Kočevarjih nisem vedel ali je ta narodnostna skupina sploh raziskana ali obstaja knjiga o njihovem življenju. Življenje Kočevarjev sem našel v ivanški knjižnici. Večina in obširnejša literatura o Kočevarjih je v nemškem jeziku. Za pripravo naloge sem koristil le literaturo v slovenskem jeziku. Ki vsebuje dovolj osnovnih podatkov o kočevskih Nemcih

V 30 -letih 14.stol so se na področje Kočevske začeli naseljevati nemški kmetje. Skupaj s Slovenci so krčili gozdove obdelovali zemljo in ustanavljali naselja. Kočevsko so imele v lasti razne rodbine, ki so imele na nemške doseljence različne poglede. Tudi Kočevarje so prizadeli turški vpadi in kmečki upori. Skozi stoletja so vedno več Slovencev asimilirali, tako da je bilo leta 1850 na Kočevskem že 23.000 Kočevarjev.Število je začelo upadati z izseljevanjem v združene države Amerike konec 19.stoletja. veliko vlogo pa je imelo tudi krošnjarstvo, ki je mnoge Kočevarje zvalo z domov. V začetku 20.stoletja so začeli postajati agresivnejši in nasilni do Slovencev. Ustanavljali so svoja društva, bojne obrede, šole, časopise, ki so temeljili na nacistični miselnosti.V začetku druge svetovne vojne so z nestrpnostjo čakali prihod nemških enot toda na njihovo nesreče so v Kočevje prikorakale Italijanske enote. To je bil tudi eden izmed vzrokov za izselitev.

Seliti so se začeli konec leta 1945 na področje spodnje Štajerske, ki je še bila pod okriljem nemškega rajha. Po zlomu Nemčije se je večina Kočevarjev naselila na avstrijskem Koroškem ostali pa so se razkropili po vsem svetu. Nekaj Kočevarjev je ostalo tudi na Kočevskem. To so bili predvsem lastniki velikih podjetij in nekaj duhovnikov, ki se niso hoteli ločiti od svojega premoženja.Ostali pa so tudi tisti ki so se navezali na zemljo svojih očetov in jih nemška politika ni izgnala iz njihovih posestev. O njihovem izvoru govorijo danes priimki :Hočevar, Kočevar... Kočevarjem se je s preselitvijo uresničila želja- priključiti se svoji domovini in živeti med svojimi ljudmi, ki so jim podobni.

NASELJEVANJE KOČEVARJEV

Kočevska je bila do 14.stoletja poseljena s Slovenskimi kmeti ki so se naselili na področjih, ki so bila ugodna za kmetovanje. To so bili predvsem robni predeli Kočevske. Zato so začeli Ortenburžani dovajati nemške koloniste s svojih posestev na Koroškem. Z njimi so hoteli poseliti in obdelati zemljo in si s tem povečati dohodke. Pripeljali so tako kmete kot uradnike in obrtnike. Sprva so se naselili na Kočevskem polju. Začeli so krčiti gozdove in ustanavljati nova naselja. Po prvi kolonizaciji na Kočevskem so v 30- letih 14.stoletja so v dobi od 1349-1363 prihajali v glavnem kolonisti iz Frankovske in Turigije (to so bili uporni kmetje, ki jih je tedanji lastnik Kočevske- Oton Ortenburški- za kazen naselil na svojem ozemlju). Naseljevanje v gozdnatih delih je zaradi raznovrstnih ovir potekalo počasi in je zahtevali tudi veliko denarja. Oton Ortenburški si je moral štirikrat sposoditi denar od ljubljanskih Židov. Čeprav so Nemci pripeljali okoli 1500 naseljencev je postalo neposeljeno težko dostopno veliko gozdno področje.tako se je pogosto izvajala tudi notranja kolonizacija - sinovi, ki niso mogli upati na delež kmetije in nasledstvo po očetu, so krčili gozdove in si gradili kmetije.

Nastajala so naselja, ki so bila slovenska, nemška ali pa mešana. Tako sta se že v tistem času slovenska in nemška oblast več ali manj stapljali v skupno - kočevsko.

Kočevski kolonisti so bili zadnji nemški poljedelski naseljenci. Potem so Nemci prihajali v mesta, trge in večje vasi le kot uradniki, rudarji, obrtniki, rokodelci in trgovci

ŽIVLJENJE KOČEVARJEV

Ko se je uveljavil fevdalni družbeni red se je podobno kot drugod po Evropi pričelo naseljevanje še tistih predelov, ki so iz raznih vzrokov obstajali do tedaj docela ali delno neobljudeni. Tako je nastalo kolonizacijsko območje, na katerem sta bila slovenski in nemški kmet obsojena na skupno življenje in trpljenje.

Kočevska je bila gozdnata dežela in poljedelski priseljenci so jo le s težavo obdelovali. Zato je bilo gozdarstvo na Kočevskem zelo ekstenzivno. Največ so sejali pšenico, proso in oves. Ko pa se je prebivalstvo pomnožilo, ga kmetovanje ni moglo preživljati, zato so se začeli ukvarjati z obrtjo in s trgovino. Izmed obrti so najlažje delovale tiste, ki so imele surovine doma. Na prvem mestu je bilo predelovanje lesa, ki se je razvilo v izdelovanje suhe robe tudi za trg. Nastajala pa je tudi domača obrt tkalstva, suknarstva in klobučarstva. Pogosti turški upadi so po letu 1469 povečal poslabšanje pogojev za življenje tako, da so se Kočevarji še bolj oprijeli obrti. Da bi jim pomagal iz gospodarskih težav, jim je cesar Friderik III. 23. oktobra 1492 v Linzu dovolil, da smejo svobodno trgovati z živino, platnom in drugimi domačimi izdelki po Hrvaških in drugih deželah. S tem so dobili krošnjarsko pravico. Začeli so tovoriti v obmorske kraje naprodaj svoje izdelke, nazaj pa so vozili sol, olje, južno sadje ipd., za katere so vedeli, da jim bodo dobro šli v denar. Razširilo se je tudi tihotapstvo. Kočevarji se nikoli niso navezali na svojo zemljo in domačo obrt kakor Slovenci, zato jih je krošnjarstvo začelo razvajati in odtujevati. Težko delo na kmetijah so opuščali. Vedno bolj so iskali lahek zaslužek s kupčevanjem.

Tujina jih je vse bolj privlačila, zato so se nekateri v času kapitalizma, ko je začelo serijsko industrijsko blago izpodrivati domače izdelke, preselili v tujino (npr. Ameriko).

Poleg krošnjarstva so se ukvarjali tudi z žagarstvom, mlinarstvom, zelo hitro pa se je razvilo gostilničarstvo. Podatek iz leta 1927 pravi, da je bil v kočevskem sodnem okraju vsak 87-ti prebivalec gostilničar. Veliko pa je bilo tudi mesarjev in pekov.

Poljedelstvo je začelo zamirati. Več kot vsako tretjo nemško kmetijo je morala voditi ženska. Ženske niso zmogle težkega dela ali pa jim je mož prinašal denar za preživetje. Leta 1910 je bilo skoraj dve tretjini kočevskih njiv neobdelanih.

Glede na geografski položaj, klimatske pogoje in pedološko sestavo zemljišč je bila na Kočevskem vseskozi pomembna živinoreja, potem sadjarstvo. Nekaj sadja so prodajali nepredelanega ostanek pa so predelali v mošt in žganje in tudi to prodajali.

NASELJA, OBIČAJI IN NAVADE

Odrežani od matičnega naroda so ohranjali Kočevarji prav do zadnjih dni svojega bivanja na slovenski zemlji vrsto starodavnih izročil, šeg, navad, precej pa so jih prevzeli tudi od slovenskih in hrvaških sosedov.

NOŠA:

Noša je bila v preteklih stoletjih podvržena najrazličnejšim vplivom, predvsem vplivom krošnjarstva, ki je ljudem omogočilo, da so si ustvarili razmeroma visok življenjski standard, kar se je navzven kazalo tudi v stilu oblačenja. Njihova narodna noša je bila delno prevzeta od Belokranjcev. Krojili so jo iz domačega grobega platna, praznično pa iz beljenega platna. Proti koncu 19. Stoletja so premožnejši nosili že tovarniško izdelano blago.

NAVADE:

Osrednje mesto med običaji zavzemajo šege življenjskega kroga izoblikovane ob rojstvu, svatbi in smrti. Mnogi so verjeli v rojenice in sojenice. Ob smrti je bila navada, da so svojci, sosednji znanci bedeli pri mrliču eno ali dve noči. V sprevodu so vsi možje nosili gorečo svečo. Čas ženitovanj pa je bilo poletje, ko so se moški vračali s krošnjarjenja. Snubit je odhajal ženin s starši, navadno tri tedne pred poroko, s pretvezo, da kupuje živino. Te navade so sčasoma izumrle.

NASELJA:

Sprva so se naseljenci ustalili okrog izoblikovanih jeder, kasneje pa so začeli krčiti prostrana gozdna območja. Izoblikovali so se značilni kočevski zaselki in vasi. Najgostejši so bili zaselki s približno desetimi hišami. Večja naselja so se izoblikovala v treh oblikah: gručastih, središčnih in obcestnih vaseh. Najbolj pogoste so bile obcestne vasi. Gradbeno gradivo je bil les in kamen. Strehe so pokrivali večinoma s skodlami, za razliko od drugih, ki so imele slamnate strehe. Hiše so bile enonadstropne in pritlične. Gospodarska poslopja so bila navadno gručasto razporejena okrog hiš. Zanimivost kočevske krajine so bile tudi lesene, s šibjem prepletene ograje in žive meje med posestvi posameznih lastnikov. Skoraj vse kočevske vasi so bile med vojno požgane in tisoče poslopij je kmalu propadlo in se spremenilo v kupe kamenja. Za zapuščena naselja ni po vojni nihče skrbel zato so porušile tudi stare cerkve, zvoniki, kapelice, ki so bile slika nemške kulture. Danes je vse zaraščeno in le s težavo se odkrije, kje so stale nemške vasi.

ODSELJEVANJE

Vprašanje o preselitvi se ni pojavilo šele po zlomu Jugoslavije in po italijanski okupaciji temveč že po Hitlerjevem govoru 6.oktobra 1939 (po zlomu poljske) in po prvih preselitvah Remcev iz balkanskih držav v Nemčijo.

Kočevsko je zajela dotlej najbolj neumna propaganda in dejavnost. To so bili razni skriti sestanki in še bolj skrito urjenje Kočevarjev v orožju in vojaških nastopih. S tem se je začel začetek konca Kočevarjev, kajti sovraštvo do Slovencev je bilo večje, ni pa imelo nobene prave podlage.

Še preden je Hitler določil razmejitveno črto med nemškim in italijanskim okupiranim ozemljem na slovenskem, je moral odločiti tudi usodo Kočevarjev. Hotel jih je preseliti v rajh in to na njegove skrajne JV meje, zato je demarkacijsko črto potegnil tako, da je pripadel t.i.brežiški trikot k spodnji Štajerski. Hitler je to preselitev obljubil ob prihodu v Maribor 26.aprila 1941.

S preselitvijo se niso strinjali vsi Kočevarji . Dejali so, da selitev ni nujna in da rajši živijo na zemlji svojih prednikov, vendar je rajh zahteval preselitev. Zadnja odločitev je padla okoli 17.ali 18.aprila 1941. Selitev naj bi se začela po žetvi, to je septembra in oktobra. Z zbori mitingi, s paradami, tečaji, članki v časopisih je vodstvo Kočevarjev želelo ustvariti po celi kočevski tako vzdušje, ki bi prebudilo in utrdilo vsakega Nemca, da bi občutil povezanost z ostalim nemškim narodom in da bi se čimprej odločil v rodno domovino, kjer bi ga čakala lepša prihodnost. Propaganda ni povsem uspela. Nasprotovali so duhovniki in nekateri bogatejši lastniki tovarn (niso se hoteli ločiti od svojega premoženja). Po italijansko okupaciji je krožilo med Kočevarji naslednje geslo: Hitler nas kliče v domovino in to na naj odličnejše položaje, na obrambo same meje nemškega rajha!

Naposled je napočil dan začetka preseljevanja - 14.november 1941. Ob 13.uri je odpeljal prvi posebni vlak. Posebni vlaki so bili trije in so vozili vsak dan iz Kočevja, Stare cerkve in iz Črnomlja. Istočasno pa so selili tudi Slovence iz spodnje Štajerske. Za prevoz Kočevarjev, ki so vzeli s seboj določeno premičnino in nekaj živine, je bili potrebnih 135 vlakov.

KAZALO:

UVOD.....	2
NASELJEVANJE KOČEVARJEV.....	3
ŽIVLJENJE KOČEVARJEV.....	4
NASELJA, OBIČAJI IN NAVADE.....	5
ODSELJEVANJE.....	6
KAZALO IN VIRI.....	7

VIRI

Ciglar Milan: Varstvo narave 7. -Ljubljana 1973

Ferenc Tone: Nacistična raznarodovala politika v Sloveniji v letih 1941-1945
- Maribor: Založba Obzorje 1968

Kočevski zbornik 1939

500 let mesta Kočevje 1471-1971
- Kočevje 1971